

Збаразька централізована бібліотечна система
Методично-бібліографічний відділ

*Серія: «Назавжди в
пам'яті народній»*

Афганістан: біль душі і пам'ять серця

*Спогади учасників війни
в Афганістані*

м. Збараж
2015

ББК 63.3(4Укр-4Тер)
А 94

Упорядник	Т. Кульпа, завідувач методично-бібліографічного відділу центральної бібліотеки Збаразької ЦБС.
Комп'ютерний набір	Г. Бондар.
Відповідальна за випуск	О. Бойко, директор Збаразької ЦБС.

А 94 Афганістан: біль душі і пам'ять серця [Текст] : спогади учасників війни в Афганістані / Збаразька центр., б-ка; метод. – бібліогр. від.; упоряд. Т. Кульпа. – Збараж, 2015. – 72 с.: фотогр.

Війна в Афганістані – це трагедія і звитяга сотень тисяч людей, мужність, доблесть і героїзм, кров і біль, душевні страждання і втрати...Це не лише незагоєна рана, біль її учасників, це – застереження на майбутнє.

Живі завжди в боргу перед мертвими. І наші діти та онуки мають знати своє історичне минуле, найбільше правди, нехай гіркої, але правди...

Інформація буде корисна усім, хто цікавиться історією краю.

ББК63.3(4Укр-4Тер)

© Збаразька центральна бібліотека, 2015

Від упорядника

Найстрашніше і найбезглуздіше у світі – це війна. Будь-яка війна – це катастрофа для людства. Вона нехтує найбільшою цінністю на землі людським життям. Будь-яка війна несе смерть, каліцтва, вдягає в жалобу тисячі сердець.

Минають дні, роки, але відгомін Афгану чомусь не змовкає в душі, не заліковується у серці.

Це ще наприкінці 1979-го радянська пропаганда успішно зомбувала людську свідомість про миролюбність обмеженого контингенту в Афганістані, посаджені дерева, відремонтовані нашими солдатами школи, гуманітарну допомогу... Це вже згодом, коли почали прилітати «чорні тюльпани» зі скорботним вантажем у цинкових трунах, від якого матері сходили з розуму, а батьки миттєво сивіли і старіли на десятки років, стало зрозумілим, що в Афганістані війна, на якій вбивають і калічать...

Так, там зозуля не кувала літ – німою була, там автомат не знав утоми – вимовляючи «смерть», там молитва набрякала кров'ю і потом, була такою важкою, що не могла знятися вище цих наїжених ненавистю гір і падала на голови прокляттям тим, які чужим життям прикривали свою недолугість у дипломатії і яким байдужими були висохлі від сліз запалі материнські очі.

Що ми знаємо про афганську війну? Можна розповісти про ту страшну неоголошену війну, що розтяглася на довгих 10 років мовою цифр.

Будь-яка війна в цифрах – це страшно й моторошно... Не відболить це несамовите горе, ніколи не відплачеться... Під час цієї війни загинули і зникли безвісті 15031 людина із 620 тисяч громадян колишнього Радянського Союзу, які брали участь у цих воєнних діях. Поранення та контузії отримали понад 53 тисячі чоловік. Майже кожний четвертий солдат (більше 160 тисяч) був родом з України і це при тому, що Україна була однією із п'ятнадцяти республік. І серед загиблих також кожна четверта людина родом з нашої

держави. Не повернулись на рідну землю 3360 воїнів, із них 3280 загинули, а 80 чоловік пропали безвісти або опинилися в полоні. Поранено понад 8 тисяч українців. Із них 4687 повернулися додому інвалідами. Із 72 осіб, удостоєних за роки «афганської війни» звання Героя Радянського Союзу є 11 українців. Після цієї трагедії залишилося без синівської підтримки 1980 батьків, 2729 матерів. Вдовами стали 505 молодих жінок, сиротами 711 дітей.

За десять років цього пекла на один день припадала смерть чотирьох молодих людей віком від 18 років...

Убитим і живим не було і нема за що виправдовуватися. Їх нема в чому звинувачувати. Але їх варто пам'ятати. Потрібно пам'ятати цю війну, цю трагедію...

Важко було у всьому, тому описувати події тих днів є неприємним спогадом для кожного, хто був причетний до них.

Посивілі завчасно хлопці-афганці ще й донині йдуть у тривожних снах у бій, затуляючи від куль одне одного. Їм досі важко повертатися до цих чорних сторінок у їхньому житті, та ще важче вирвати їх, знищити й забути...

Ця збірка спогадів – важких, болючих, - є даниною пам'яті усім воїнам афганської війни: і тим, кому не судилося повернутися до рідної домівки, і в знак пошани тим, хто сьогодні є поміж нас та в глибині серця несе спомини про подвиги синів землі української.

І знову, цитуючи генерала-полковника Громова, наголошуємо: «Ніхто та ніщо немає бути забутим, аби не забути – треба пам'ятати, а щоб пам'ятати – треба знати, знати і пам'ятати».

У посібнику зібрано пошуково-дослідницькі роботи бібліотекарів Збараської ЦБС, які розміщені в абетковому порядку назв бібліотек.

Електронну версію посібника розміщено на веб-сайті Збараської ЦБС: <http://zbarazh-library.com.ua/index.html>.

Воїни - інтернаціоналісти на Тернопільщині

Афганці на Тернопільщині – воїни-інтернаціоналісти, котрі 1979-1989 рр. в складі 40-ї армії обмеженого контингенту рад. військ воювали в Демократичній Республіці Афганістан (ДРА). 26 листопада 1993 р. була створена Тернопільська обласна організація Української спілки ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів). Голова – В. Мисько.

В Афганістані воювало понад 1700 жителів Тернопільщини; з них 46 стали інвалідами, двоє – Бريدун Володимир (5 липня 1961, с. Нараїв Бережанського району - 8 червня 1980, провінція Кундуз) та Гуцал Іван (4 серпня 1960, м. Хоростків Гусятинського району – 8 червня 1980, провінція Кундуз) – пропали безвісти.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний Горошко Ярослав (4 жовтня 1957, с. Борщівка Лановецького району). Син колишнього повстанця і вчителя Павла Кіндратовича та вчительки української мови і літератури Мотрі Лаврінівни. Мужність і справедливість з війни він переніс на подальшу військову службу, став активним учасником боротьби за незалежність України, створення її Збройних сил, їх реформування. Через його чітку патріотичну позицію на високій офіцерській посаді в Ізяславі Хмельницької області, «виникла» потреба перевести у Київ, де згодом він був підступно вбитий. Слід від кулі був помітний. А журналістам представили версію - «підвів акваланг у дніпровській воді»... Його не стало 8 червня 1994 року. Його іменем названа школа в рідному селі.

І на граніті сірім дати...

Спливає час, у якому не губиться людська пам'ять про тих, хто перетворився в «білих журавлів», хто такою дорогою ціною розплатився за цю безглузду 10-літню війну – ціною життя.

Вона нагадує про себе рясними зорепадами, вона росте у калинових гаях, закладених на честь воїнів-афганців, вона нагадує про себе пам'ятниками, меморіальними дошками, музеями, усною й пісенною творчістю, нашою історією.

Імена полеглих краян увіковічені у назвах вулиць і майданів.

48 воїнів із Тернопільщини загинули в ДРА. Із них – 6 із Збаражчини. Гинуло покоління, народжене в 60-х, то ж пам'ятаймо їхні імена, імена тих, які назавжди залишилися молодими:

1. Бабак Анатолій 26 січня 1965 р., с. Залісці Збаразького району – 30 листопада 1983 р.);
2. Гончарук Олег (6 лютого 1967 р., смт. Вишнівець Збаразького району – 2 березня 1986 р.);
3. Козак Іван (1 липня 1962 р., с. Вищі Луб'янки Збаразького району – 2 лютого 1982 р.);
4. Маньковський Олексій (14 березня 1965 р., с. Великі Вікнини Збаразького району – 12 січня 1984 р.);
5. Осецький Віталій (28 січня 1962 р., с. Кинахівці Збаразького району – 19 березня 1985 р.);
6. Турський Павло (8 жовтня 1965 р., с. Синява Збаразького району – 25 вересня 1986 р.).

Голови низько схиляєм пам'яті їхній святій...

Невблаганно біжать роки, а рани не гояться... В пам'ять про тих, хто повернувся «чорним тюльпаном» у рідну домівку, в Збаражі у парку козацького полковника Бурляя встановлено пам'ятник, відкриття якого відбулося 8 жовтня 2013 року.

Меморіальними дошками на школах, в яких навчалися ці юнаки, увіковічена пам'ять про них.

На Залісецькій школі 18 жовтня 2013 року встановили пам'ятну дошку **Анатолію Бабаку**, вихідцю із села, який загинув в Афганській війні.

Пам'ятну дошку воїну-афганцю **Олегу Гончаруку** встановили на Вишнівецькій школі 27 грудня 2013 року.

Меморіальну дошку загиблому в Афганістані земляку **Івану Козаку** встановили на Вищелуб'янській школі, де він навчався. Її урочисте відкриття відбулося 28 січня 2014 р.

31 січня 2014 року меморіальну дошку **Віталію Осецькому** було відкрито та освячено на будові Бутинської ЗОШ І-ІІІ ступенів, де навчався юнак, що не повернувся з чужої Афганської війни.

Меморіальну дошку загиблому в Афганській війні земляку **Павлу Турському** встановили на його рідному навчальному закладі – Синявській загальноосвітній I-III ступенів школі. 8 квітня 2014 року відбулося її урочисте відкриття та освячення.

Пам'ятну дошку воїну-афганцю **Олексію Маньковському** встановили 24 жовтня 2014 р. на Великовікнинській школі. Його іменем названо поле, на якому трудився юнак – «Альошине поле».

Ти вічний біль, Афганістан

Пам'ятники на Тернопільщині, які проникливо відображають всю гіркоту війни...

У Тернополі на проспекті Злуки встановлено пам'ятник полеглим воїнам-афганцям (автор скульптури К. Сікорський, архітектор Ю. Чепіль)

Пам'ятник в м. Бучач
відкрито 27 жовтня 2012 року.

Памятний знак
загинувшим в Афгані-
стані в смт. Гусятині.

Пам'ятник в м. Заліщики
відкрито 26 квітня 2012 року

Пам'ятник в м. Кременець відкрито 26 грудня 2013 року

Пам'ятний знак "Пам'яті синам, полеглим в Афганістані" в місті Ланівці Тернопільської області відкрито 6 травня 2006 року на честь загиблих земляків: Рудницький Павло Степанович с. Влащенці, Томчук Павло Антонович с. Борсуки, Драбчук Григорій Михайлович с. Мала Снігурівка, Найсик Віталій Степанович с. Загірці. Скульптор - Садовник Василь Петрович м. Тернопіль, Архітектор - Сірант Юліан Іванович м. Ланівці.

Пам'ятник в смт. Підволочиськ відкрито 6 лютого 2012 року

Пам'ятний знак "Воїнам-співвітчизникам, загинувшим в Афганістані і на території інших держав" в місті Почаїв відкрито 8 травня 2009 року.

Пам'ятник у м. Теревовля відкрито 23 серпня 2008 року.

Пам'ятник у місті Чортків відкрито 20 листопада 2010 року

Пам'ятник в м.
Шумськ відкрито
19 жовтня 2012 року

Вони повернулися... - "кулями пробиті- шрамами вкриті - тільки не вбиті"...

Над їхніми головами свистіли кулі, кожна хвилина їхнього життя могла стати останньою. Але їм випало велике щастя вижити і повернутися до рідної домівки.

Вони повернулись, але не всі... Частину, Бог забрав до себе. А вони так молилися до нього: і ті, що вірили, і ті, що стали вірити лише на війні. Можливо, ця віра і підтримала їх – віра в Бога, в Матір.

Нині в Україні живе 150 тисяч колишніх воїнів-афганців. 73 із них проживає на Збаражчині. Вони все-таки повернулися...

Ось їхні імена:

	Прізвище, ім'я по-батькові	Рік народ- ження	Домашня адреса
1.	Амрозюк Віталій Васильович	1968	с. Гніздичне
2.	Бабій Іван Романович	1969	с. Кретівці
3.	Беган Ігор Михайлович	1969	с. Добриводи
4.	Береза Степан Йосипович	1967	м. Збараж
5.	Біляс Василь Олексійович	1965	с. Бодаки
6.	Бойко Василь Ананійович	1964	с. Заруддя
7.	Брегін Микола Романович	1964	с. Стрийка
8.	Бригідир Богдан Володимирович	1961	с. Стрийка
9.	Вавринюк Василь Сергійович	1967	с. Бутин
10.	Ванькевич Микола Ількович	1968	с. Ст. Збараж
11.	Веренжак Петро Лазарович	1963	м. Збараж
12.	Волик Микола Дмитрович	1969	с. Шили
13.	Гаркавлук Олександр Федорович	1967	с. Шимківці
14.	Гой Павло Васильович	1961	с. Вікнини
15.	Жук Тарас Володимирович	1959	с. Добромірка
16.	Зарічний Анатолій Степанов.	1961	с. Гніздичне
17.	Званецький Олег Миколайович	1967	с. Старий Вишнівець
18.	Зімбович Сергій Степанович	1959	м. Збараж
19.	Качечка Михайло Васильович	1967	с. Заруддя
20.	Клепач Василь Іванович	1968	с. Дзвиняча
21.	Климець Степан Миколайович	1968	с. Залісці
22.	Коберник Федір Васильович	1964	с. Старий Вишнівець
23.	Ковтун Валентин Сергійович	1967	с. Старий Вишнівець

24.	Кравчун Анатолій Павлович	1966	с. Великий Кунинець
25.	Крись Василь Антонович	1963	м. Збараж
26.	Кусий Роман Ярославович	1960	с. Кобилля
27.	Кухарський Віталій Іванович	1970	с. Охримівці
28.	Ліпницький Михайло Теодорович	1961	с. В.Луб'янки
29.	Лукашук Анатолій Олексійович	1965	с. Ст. Збараж
30.	Лупійчук Ігор Іванович	1960	м. Збараж
31.	Марків Михайло Федорович	1961	м. Збараж
32.	Марчук Петро Мефодійович	1965	с. Великий Кунинець
33.	Маслюк Сергій Константинович	1969	с. Старий Вишнівець
34.	Мельничук Степан Петрович	1969	с. Залісці
35.	Минько Борис Богданович	1964	м. Збараж
36.	Могильський Василь Федорович	1968	с. Добриводи
37.	Мочальський Олег Миколайович	1967	с. Старий Вишнівець
38.	Муж Микола Анатолійович	1965	м. Збараж
39.	Нефедорів Іван Іванович	1962	м. Збараж
40.	Нижник Роман Гаврилович	1960	м. Збараж
41.	Обезюк Михайло Петрович	1964	с. Великий Кунинець
42.	Овчарук Олександр Васильович	1967	с. Решнівка
43.	Осип Андрій Іванович	1965	с. Кретівці
44.	Парій Віктор Володимирович	1967	сmt.Вишнівець
45.	Петрусь Роман Романович	1968	с. Кретівці
46.	Пец Олександр Васильович	1967	м. Збараж
47.	Піхлик Мирослав Михайлович	1966	сmt.Вишнівець
48.	Погода Віталій Дмитрович	1963	с. Шимківці

49.	Прокоп Михайло Миколайович	1958	м. Збараж
50.	Рожик Василь Кирилович	1960	с. Залісці
51.	Рунько Володимир Володимирович	1965	с. Шимківці
52.	Сагановський Михайло Михайлович	1957	с. Залужжя
53.	Симів Михайло Ярославович	1968	с. Залужжя
54.	Ситарчук Роман Іванович	1968	с. Зарубинці
55.	Смосюк Ярослав Григорович	1964	м. Збараж
56.	Совірко Михайло Зеновійович	1967	с. М. Глибочок
57.	Степанюк Ігор Борисович	1965	сmt.Вишнівець
58.	Тиш Іван Васильович	1964	с. М. Глибочок
59.	Турчин Юрій Васильович	1966	с. Максимівка
60.	Хоміцький Віктор Петрович	1964	сmt.Вишнівець
61.	Хоміцький Юрій Євгенович	1966	с. Старий Вишнівець
62.	Хрін Олег Петрович	1961	с. Залужжя
63.	Цвях Василь Зиновійович	1966	с. Залужжя
64.	Цимбалюк Володимир Якович	1961	с. Старий Вишнівець
65.	Ципук Михайло Зіновійович	1967	с. М. Глибочок
66.	Чорненький Євген Михайлович	1969	с. Коханівка
67.	Чорний Ігор Васильович	1968	м. Збараж
68.	Чорнобай Сергій Маркіянович	1966	с. Дзвеняча
69.	Чупрун Михайло Володимирович	1968	с. Стрийка
70.	Шелехманов Михайло Іванов.	1960	с. Максимівка
71.	Шляхтюк Василь Григорович	1960	с. Залісці
72.	Юрцун Микола Павлович	1960	с. Залісці
73.	Ясіновський Роман Богданович	1964	с. Іванчани

Ми маємо знати про страшні події безглуздої афганської війни і пам'ятати, що серед нас живуть люди, які в 20-30 років стали свідками й учасниками воєнних подій. І ми маємо пишатися їхньою мужністю, героїзмом, подвигом.

Спогади - як рани

***Пошуково-дослідницькі роботи
бібліотекарів Збаразької ЦБС***

Записано зі слів нижче згаданих людей

***Бібліотекар бібліотеки-філії
с. Великі Вікнини Міганович Л. О.***

Спогади Маньковської Ганни Іванівни

В сім'ї було 7 дітей, Альоша був сьомим. Ріс слухняним, спокійним хлопчиком. Після школи вивчився на шофера. Забрали навесні, прослужив 9 місяців.

Писала письма весь час, останнє письмо прийшло назад.

Я була в церкві, прийшла додому, а сусіди кажуть, що везуть мого Альошу мертвого додому, пізніше повідомили, що зірвався в бензовозі.

Біль втрати пережити неможливо, по сьогоднішній день, я його виглядаю, видається, що гуде машина і його везуть.

Щороку приїжджають на могилу афганці, учні школи допомагають мені постійно, на забувають дороги до мого двору і сестри милосердя і сільський голова.

Альошу похоронили на місцевому кладовищі, на його честь названо поле – «Альошове поле», на цьому полі стоїть пам'ятний знак.

Р. С. Вже не стало і мами Альоші, пішла у засвіти на 88 році життя. 7 квітня 2015 р.

Мир і спокій вашим душам.

Зі спогадів мами Казновецького Валерія Казновецької Поліксенії Трохимівни.

Народився Валерій у селі В. Вікнини 28 липня 1962 року. Навчався у Великовікнинській сільській школі, вчився добре, був спокійним врівноваженим хлопцем. Після закінчення школи вступив у Бучацький сільськогосподарський технікум, отримав спеціальність зоотехніка.

Я на буряках в полі, а він йде з Вишнівця пішки, тоді до села автобуси не ходили, підходить до мене і каже: «Мамо, мені повістка на 7 листопада». Пішов перший раз - завернули, вирядила другий раз – знову повернули. На третій раз лишився.

Направили в Кіров, Львівської області. На Різдво поїхали на присягу. Служив в десантних військах. Приїхали відвідати, винаймали кімнату. На день Валерій йшов в гостину, а на ніч приходив до мене. Пробыли три дні, вирядив додому і не сказав, що направляють в Афганістан – Чекаю письма і немає, але моє серце відчувало біду, через деякий час місцева фельдшерка повідомила, що син поранений і лежить в госпіталі в Ташкенті.

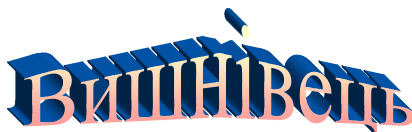

Знову я на полі, прориваю буряки, біжить хлопчина: «Тьотю, йдіть додому, до вас хтось приїхав». Це був син. Після поранення йому дали відпустку на 3 дні. Валерій неохоче, але дещо розповідав, казав, що ховалися за камінцями на цвинтарі, воду їм подавали з вертольота, часом розіллється або розіб'ється, раз приснилося, що б'є джерело,

як закричати: «Хлопці, вода!». Один солдат знайшов калюжу з водою, а вона була заражена, всі солдати, котрі пили цю воду, похворіли на жовтуху. Знову госпіталь. Валерій не показав мені рани, ліг відпочивати, а штанка йому закотилася і я побачила дірку біля гульки на правій нозі.

Після відпустки, в серпні, як поїхав – і знову немає листа. Чекаю-чекаю і більше листів не було. Восени минуло 2 роки, вже хлопці повертаються додому, а мого – нема. Їду в воєнкомат до Збаража, питаю чого немає мого сина, а воєнком каже, що прийде після Різдва, або на Пасху. А на Новий рік хочу підмастити плиту, чую хтось стукає в двері, відкриваю – а там мій син, змерзлий, голодний.

Після закінчення військової служби пішов працювати в місцевий колгосп, завферми. Одружився, народилося троє дітей. В 2001 році, несподівано, пішов з життя.

*Бібліотека-філія для дорослих.
Зав. бібліотеки Крись С. І.*

Афганістан – біль душі

Ви знаєте скільки війн, крові і жаху бачила наша Україна? Ви знаєте скільки юнаків пролили свою кров, скільки дітей осиротіло і скільки матерів оплакували власних синів? Стільки людей одночасно зазнали болю й втрат... Але винагорода за все це була справді гідна – це свобода. Бо воля здобута для Батьківщини її загиблими синами. Ті війни були жахливими, проте назавжди залягли у наших серцях, бо це війни за власну державу, за нашу гідну матір. А та війна... вона була іншою!

Афган – то не така війна – чужа, не наша, далека і тому ще страшніша. За що, скажіть мені, за що вмیرали наші

юнаки? Ні, не за Україну, не за рідну неньку і не за дітей. Вони гинули тому, що хтось так захотів, комусь хотілось ще більше влади.

Зовсім молодих юнаків розстрілювали, брали в полон. Їх сотнями відправляли в так званому «чорному тюльпані» додому, вже холодними і бездиханними. Та все ж були й ті, хто повернувся живими, ті хто бачив усе на власні очі.

- Нас у той час, - каже Ігор Борисович, - ніхто не запитував, куди ми хочемо йти служити. Був наказ і все - не обговорювалось.

Ігор Степанюк – один з тих «афганців», які живуть на Збаражчині. Призвали його на строкову службу до лав Радянської Армії вісімнадцятирічним юнаком у березні 1983 року. Спершу потрапив в Ізяслав, опісля – в Казахстан, де пройшов 500-кілометровий марш, що готував новобранців до серйозних випробувань в Афганістані. Влітку їхня рота пересікла границю і опинилася в Баграмі. Звідти їх доправили до місцевості Джабань-Усарадж. Набутий у середній школі фах водія визначив його долю у військових діях. Два з лишком роки Ігор Степанюк не розлучався зі своєю бойовою машиною піхоти, супроводжуючи колону бійців, які вирушали на завдання.

- Колону постійно треба було захищати, - пригадує пан Ігор, - адже місцевість, де ми стояли, була поблизу Паншерської ущелини. Для душманів, які ховалися високо в горах, ми були зручною мішенню. Кожне втрачене життя закарбовувалось новою раною у наших серцях. Особливо тоді, коли до кінця служби залишилися лічені дні, коли позаду були важкі випробування.

За словами колишнього воїна, солдатам довелось не лише звикати до нового клімату, а й до тутешньої води, споживання якої часто призводило до різноманітних захворювань.

Так під час однієї з бойових операцій від вибухової хвилі в Ігоря постраждали обидва вуха. Проте за словами пана Ігоря, він відбувся легко, адже багато воїнів поранень не

пережили. Коли виздоровів, на нього чекала нагорода – медаль «За відвагу».

- «Полегшення принесло лише повернення додому, відчув себе в безпеці» - розповідає колишній воїн.

Все це жахіття, вся ця чужа війна зачепила і нас. Гинули наші воїни і не знаходили собі місця від горя матері. Жінки терплячи чекали своїх коханих з тієї війни. Зірвавшись серед ночі вони благали Господа, аби чоловік повернувся додому, аби вижив.

Хтось повертався, а хтось залишався там, на чужині. Ніякі слова не передадуть почуття жінки, що чекає батька своїх дітей з війни. Ніщо не порівняти із агонією матері, що оплакує свого сина. Так, ця війна стала нашою. Дружина Ігоря – Наталія Степанюк у своєму вірші передала усі почуття і переживання цих днів.

Від люблячих дружин, дітей і мам,
Які цінують, ділять радість-горе пополам.
Прийміть цей вірш, соколики, як дар,
Ми стільки років ділим ваш війни тягар.
Ви не писали слово «добровільно»,
Коли ішли на ту страшну війну.
Вас посилали «долг» інтернаціональний
Виконувать як місію священну і святу.
Як ніде інше чітко зрозуміли,
Що пожинаєте посіану «советскую» брехню.
Бо тут наказано стріляти і вмирати,
Або іти на точку бойову.
Бо так сказала СРСРівська мати,
Послала найвідважніших синів
В Афгані честь батьківську захищати,
І обіцяла бути вдячною до скону днів.
Далеко в горах, на ворожій стороні
Хтось відмивав шалені гроші на війні...
А в матерів, дружин не висихали очі
У ці страшні, безсонні ночі.
Чекали вісточки, маленького листа

Про доленьку, здоров'я хлопчика-синка.
В думках, у мріях, у короткім сні
Їм так хотілось соколихою злітати,
Побути хоч хвилину зі своїм дитям,
Попестити і пригорнутися, як пощастить,
То кулю смертоносну в тіло своє взяти...
Та не судилося жорстоким простором-буттям.
Ішли ви, наші соколята, у страшенний бій,
Де рідко оголошували радісний «Відбій!».
Так важко бути у постійнім страху і напрузі,
Щодень дивитись в очі смерті і бачити,
Як помирають друзі.
Але відважно йшли виконувать наказ,
Гордились орденом, медаллю повсякчас...
Раділи звільненню Міноборони
«Ось приказ!»...
І не надіялись, що в рідній стороні,
Як гострим лезом обпече в буденній боротьбі:
«Я вас туди не посилав, я не вирішував,
Не чув, не бачив, і не знав!»
І як підбита птаха із простріленим крилом,
Ви повертались у мирське життя,
І дух бійцівський загартований бідою, злом,
Ви втілювали в мрії, в майбуття.
Літ 25 минуло з тих страшних подій,
А інколи ви знову йдете в бій:
«Стріляй... он снайпер... Ну, вогонь...
Давай, браток, давай! Покажем, шураві...
Бісьор?.. Знай наших, знай!..
А ми спросоння шепчем: «Господи, прости!
Нехай ніхто, ніколи вже не зна війни».
Хай сонце світить мирно, вам, чоловіки!
За рани в юності, за сивину на скронях
Ви заслуговуєте шани, похвали.
За тих, хто не вернувся з пекла і біди,
Благаєм прощення «О, Господи!
Українців прости»,

Бо ідучи на Стрітєння,
На зустріч у зимовий час,
Ми бачим, хлопці, як багато вас.
Тож дай вам Боже сили і снаги,
Уберегти своїх синів і дочок від війни!
Даруйте квіти нам, донькам,
Дружинам, матерям,
Аби лишень не ми... в знак туги,
Втрати і журби.

*Бібліотекар бібліотеки-філії
с. Гніздичне Гупалюк Г. В.*

Зарічний Анатолій Степанович

На перший погляд – він звичайний чоловік: симпатичний, хороший сім'янин, роботящий, з мозолястими натрудженими руками, хоча щось своєрідне є у цієї людини – глибока задума в очах і сльози, сльози дорослого чоловіка. Коли слухаєш розповіді про Афганістан – все стає зразу зрозуміло, він – воїн, охоронець, кому випало проходити службу в далекій афганській землі.

1979 рік - йому у військкоматі сказали, що буде служити в Афганістані. Із Союзу відправили нас літаком у Шиндакт. Я ніколи не був у таких умовах – ця спека, відсутність води. Ми жили в палатках. Потім нас перевели в скали, сиділи по чотири сутки, так хотілося їсти. Спали в горах на камінцях. Нас обстріляли душмани. Гинули наші солдати, кому відірвало руку, кому – ногу. Сам допомагав їм, вправляв кишки із живота товариша. Маю три кулі в собі. Був на охороні їхньої тюрми. Там нас знову обстріляли душмани.

Амрозюк Віталій Васильович

Амрозюк Віталій Васильович 21. 05. 1987 р. – прибув у Афганістан м. Кандагар, провінція Гільменд, г. Лошкаргат, польова пошта 71521. В Ашхабаді був в «учебці» 6 місяців. - Нас привезли в пустиню Регістан. Деякі моменти шокували мене. Це інший клімат, навколо все сіро-жовте. У цій нелегкій війні серед пустелі та пилу, солдати стояли горою один за одного. Ми опинились не просто в іншій країні, а в іншому суспільстві. В якому інші традиції, релігія, закони, устрій життя. Всі ми ходили під кулями. У мене склалось таке враження про мусульман – вони сміються в очі, а за спиною тримають ніж. Був в Афганістані по 11. 08. 1988 року. Виводилися з м. Баку, посьолок Хардапан.

Мужнім і сміливим чоловіком повернувся додому. Він зміг пройти через воєнні випробовування та залишитись живим.

Має нагороди: «За бойові заслуги», «От благодарного афганского народа», «70-летие Вооруженных сил», «Учасник бойових дій».

Шнурик Віталій Степанович

Розпочалось все у грудні 1979 р. нападом спецпідрозділів КДБ СРСР на президентський палац у Кабулі і вбивством їхнього президента країни Хафізулли Аміна і його оточення. Віталій Степанович брав участь у цьому збройному конфлікті. А ще стояв на охороні об'єктів між Кабулом і Джилабадом. Жара 55⁰С, воду возили водовозкою. Було дуже важке ведення бойових дій в гірських умовах, до яких противник був пристосований, а ми - ні.

Закони у них жорсткі. Один молдаван збив афганську дитину, то потрібно було віддати батькам багато грошей, щоб вони простили, а інакше вони відімстять. Постійно були

військові операції, обстріли. Проте найстрашніше на війні було потрапити у полон.

- На очах у мене було збито літак, на борт якого впросилася медсестра, і всі вони загинули. Душмани дуже мстивий народ. Вони на могилі ставлять чорно-червоний прапор, що означає – відплатять за загиблого. На війні я знайшов і справжніх друзів, один з них друг Сафар – узбек; з с. Добривід – Лисий Ігор Миколайович, на жаль, нині вже покійний.

Нагороди: «70-летие Вооруженных сил», «От благодарного афганского народа», «Учасник бойових дій».

*Бібліотекар бібліотеки-філії
с. Дзвиняча Кибалюк Г. О.*

15 лютого 1989 року останній радянський солдат залишив Афганістан.

Жителі нашого села Клепач Василь і Чорнобай Сергій – одні із тих воїнів-афганців, яким пощастило повернутись із того пекла до рідної домівки. Та біль Афгану і досі живе в їхніх серцях...

Чорнобай Сергій Маркіянович

Сергій Чорнобай у свої 18 років, за покликом серця і душі, відправився на військову службу.

- Хотів в армію, бо служити тоді було почесно і гордо, - згадує Сергій Маркіянович. В 1984 році мене призвали до строкової служби, а згодом разом з іншими хлопцями перетнули кордон Афганістану. До того пройшли навчання в спецшколі в м. Іюлотань, що в Туркменистані. Згадує, що всі були згуртованими й дружніми, жили як одна родина. Умови для проживання запам'ятались надовго: спали в боксах, в

яких мала б зберігатись військова техніка, все було в пилюці. Там, на цементованій підлозі, ставили двоярусні ліжка, поряд лежав автомат, а замість подушки – підсумок з боєприпасами. Півроку українських солдатів майже не забезпечували продуктами. Тож поки налагодили їх постачання, обходилися тим, що могли роздобути на місці. Вчилися їсти місцеві рослини, дику цибульку. Іноді привозили хліб, що був чорним, сирим і з нього текла вода. Такий харч викликав у солдатів печію, і його ніхто не їв, - іноді намагались здерти верхню шкуринку. Жили в однакових умовах, дружили, допомагали один одному – говорить афганець. До сьогоднішнього дня підтримую зв'язок з Мішою Козар з Чортківського району. Мав і добрих друзів - з Рівенщини - С. Березной, з Івано-Франківської обл. - Вася Ільків, з Узбекистану - Абдул Ахманов.

Воїнам доводилось постійно змінювати місце розташування. Бувало в горах за ніч викопували окопи, а на ранок уже переміщувалися далі. Та найважче було підготувати артилерійську позицію, тому що ґрунт там піддавався тільки лому й кайлу. Нерідко після виснажливих робіт, не зробивши жодного пострілу, міняли дислокацію і знову закопувалися в землю. Земляки брали постійну участь у боях, розгромили багато бандитських формувань, захоплювали й полонених.

Звичайно, мали час і на відпочинок, - з посмішкою згадує Сергій. – До нас приїжджав ансамбль з Москви... А якось, на день народження одного з солдатів, зловили в горах барана й смажили з нього шашлики. – Для мене ця війна – школа життя, - продовжує Сергій Чорнобай. – Допомогали бідному мирному населенню, яке повстало проти багатих, але, перш за все, ще був наш солдатський обов'язок, ми дали присягу й чесно виконували її. Сьогодні Сергій Маркіянович та Василь Іванович мають медалі та подяки, але хіба вони зможуть залікувати ті рубці, що залишилися у пам'яті та серці вже до кінця їхнього життя? Дорого заплатила Україна та й інші держави за помилки і прорахунки радянського керівництва.

*Зав. бібліотеки-філії
с. Залісці Формазюк А. Ф.*

Рожик Василь

Василь Рожик із с. Залісці – один із тих воїнів-афганців, яким пощастило повернутись до рідної домівки. Ось що він згадує:

«Призався в армію 18 жовтня 1978 р. Спочатку служив в Чехії. Прослужив 8 місяців. Прийшов замполіт і сказав, що потрібно добровольців на Афган допомагати квітневій революції. Мали забирати весь полк, але прийшов приказ: осінній призов 1978 і весняний призов 1979 р. Із всієї дивізії зібрали весь призов, укомплектували полк і повезли на Меловіце. З Чехії літаками відправили в Узбекистан. Потім поїздом доправили до Термезу на кордоні з Афганістаном. Там одержали зброю (БТри, автомати).

Наша рота попала в охорону, супроводжувала грузи. Перший візит в Афганістан – це супровід пального, машин із запчастинами в Кундуз на аеродром. Часто супроводжували перевезення цистерн із паливом. Було все – і обстріли, і засади».

Розповідає Василь про один випадок із своєї служби: «Чекали вантаж на р. Аму-Дар'я, на кордоні з Узбекистаном. Коли прибув вантаж – це було 5 УАЗів, з них повиходили люди без розпізнавальних знаків, в чорних комбінезонах і капелюхах. УАЗи поставили посередині і супроводжували їх солдати до запасного пункту. Там переночували, вранці прийшов наказ супроводжувати далі. Піднялись на перевал Саланг. Перетнувши перевал «наш груз» пересів в БТри, а ми пересіли в УАЗи і супроводжували їх до Кабула. Що за люди були, нам невідомо. Назад ми супроводжували саперний батальйон. На щастя, обійшлося без жертв.

Демобілізувався 14 січня 1981 року. Із самого пекла повернувся живий і здоровий до рідної домівки.

Юрцун Микола

Разом з Василем проходив службу і Юрцун Микола. Народився 8 грудня 1960 р. в с. Дзвиняча. В армію призваний в травні 1979 р. Пів року був на підготовці в м. Старожнець Чернівецької обл. Місяць прослужив в Чехословаччині. 19 лютого 1980 року забрали в Афганістан. Полк 102 стояв в пустелі за 30 км. від м. Мазарі-Шаріф. Служив в ремонтній роті по ремонту автомобілів. Скупо і неохоче розповідає Микола про Афганістан, про холодні ночі і страшну жару вдень – до 40⁰, про душманів. Проживає Микола з сім'єю в с. Залісці.

Шляхтюк Василь Григорович

народився в 1960 р. і виріс в нашому мальовничому селі. В Афганістані – з 19 лютого 1980 року по 2 серпня 1981 р., сержант. Важко було звикати до чужої країни, пекельної спеки, гарячих пісків і гір, неякісної води. Побачити і пережити довелось багато. І хоч як би хотілось забути ті роки, а не виходить...

Климець Степан Миколайович

1968 року народження, також виконував інтернаціональний обов'язок в далекому Афганістані – а саме

в Кундузі. Про афганські будні, важкі бої, що випали на долю молодого солдата не хоче і згадувати. Назавжди в пам'яті залишиться міст Дружби.

*Бібліотекар бібліотеки-філії
с. Зарубинці Цвях Н. М.*

Виростають хлопці, як соколи —
Чорні брови, ясеневий стан.
Тільки ненці туга серця коле,
Бо на світі є Афганістан.

Земле, вмийся чесними сльозами,
Совісте, болить не перестань.
Тисячі дівчат не вийшли заміж,
Бо на світі є Афганістан.

Пам'ятайте, будьте пильними на чатах,
Чуєш, через далечі розстань.
Плачуть ненароджені внучата,
Бо на світі є Афганістан.

Афганська війна тривала 10 років. Триває і сьогодні, але Слава Богу, вже без участі наших солдатів. А тоді ж, йдучи у те пекло, вірили, що несуть визволення приниженим та поневоленим, що йдуть не вбивати, а захищати нове життя.

27 грудня 1979 року війська СРСР увійшли до Афганістану. Спочатку вони розташувалися гарнізонами у великих містах країни, а згодом поступово втягнулися в бойові дії по всій країні.

Нове керівництво СРСР на чолі з Михайлом Горбачовим визнало помилковим рішення попередників і з кінця

1986 року пішло на поетапне виведення військ з Афганістану. Однак військові дії не припинялися.

Восени 1988 року, за наказом з Москви, розпочалася операція «Тайфун». Радянська авіація завдала нищівного бомбардування по кишлаках уздовж траси Кабул-Саланг, якою мали виводити війська.

15 лютого 1989 року останній радянський солдат залишив афганську землю.

Жителі нашого села теж пройшли пекло Афгану. Це: Будник Роман Іванович, Лисий Ігор Миколайович, Ситарчук Роман Іванович.

Будник Роман Іванович

Народився 13 квітня 1963 року в селі Зарубинці, ходив у місцеву школу. Після школи – СПТУ. Пішов в армію 1980 році, воював у Термесі.

Після армії 1982 р. працював різноробочим в «Сільгосптехніці». Зараз живе в Криму в Красногвардійському районі, с. Удачное. Вже 22 роки одружений, дружина – Люда, син –

Юрій, 20 років.

Лисий Ігор Михайлович

Народився в Зарубинцях 29 липня 1966 року. Закінчив 8 класів в 1981 році і пішов вчитися в Київський радіоелектричний технікум (3 роки). В 1985 р. пішов на роботу на завод «Квантор». В 1985 році в жовтні був призваний до армії. В Ташкенті проходив навчання. Воював в Джардмобарі, Сабулі, Кандагорі. Мав медаль «За відвагу».

Повернувся 10 грудня 1987 р. Після армії працював пів року на «Кванторі», а з 1988 по 1999 рр. працював в Тернополі на заводі «Сатурн». Одружився восени 1989 року, проживав в Добриводах, звідки родом дружина – Петрик

Зеня Мирославівна. 31 серпня 1990 р. у них народився син, якого назвали Романом, а невдовзі 16 вересня 1991 року народилася і донечка Наталя.

На жаль, доля не відміряла Ігорю Михайловичу довгого віку. Він помер 15 листопада 2010 року.

Ситарчук Роман Іванович

Народився 2 травня 1968 року в селі Тарасівка. В молодших класах навчався в рідному селі, старші – в Збараській школі № 3. Потім вчився в Тернопільському ПТУ № 1 на електрика (електромонтер). Пішов в армію в 1986 році. Навчання проводилися в Узбекистані – Ашхабад. З афганської війни повернувся у званні сержанта. В 1988 р. влаштувався електриком на завод «Квантор» у Збаражі. Одружився в 1989 році на Кіндратюк Марії Ярославівні. Згодом у родині народилося двоє діток – дочка Інна 1990 р. і син Дмитро - 1991 р.

На даний час проживає у селі Зарубинці, працює у Збараському РЕМ.

Нижник Роман Гаврилович

В 2010 році збаражанин Роман Нижник отримав медаль «За заслуги» від Всеукраїнської спілки ветеранів Афганістану.

- Такої та інших нагород, - скромно зауважує колишній воїн-афганець, - на мою думку заслуговує кожен, хто побував у тому жакливому пеклі війни, щомиті дивився в очі смерті,

страждав від спеки, холоду, спраги та голоду, знущань «духів».

Тим не менше, незважаючи на такі переконання, Роман все-таки має заслуги особливі. Він – один з тієї п'ятірки членів районної спілки ветеранів Афганістану, що була удостоєна медалей «За відвагу», які за своєю вагомістю прирівнюються до ордена.

Ту операцію, за яку дали медаль, Роман до подробиць пам'ятає і досі. Впродовж трьох десятиліть Роман Гаврилович Нижник живе з цими спогадами, тамує в собі біль за втратами бойових побратимів та неохоче розповідає про воєнне минуле.

Він був лише одним з тисяч хлопців, які не задумуючись, йшли виконувати свій громадянський обов'язок – захищати батьківщину, і не сподівався потрапити до далекої чужої гірської країни, що дихала смертю.

Після закінчення другої Збаразької десятирічки та кооперативного технікуму, восени 1979 року Романа призвали на строкову службу до війська у Хирів Львівської області. Служив у десантно-штурмовому батальйоні. А вже через чотири місяці вишколу – у лютому 1980-го новобранців відправили «виконувати інтернаціональний обов'язок». Спершу хлопців перекинули до Термеза – у своєрідний збірний центр, де вони два тижні чекали на бойову техніку. А потім, осідлавши свої БМД (бойові десантні машини), попрямували в Джелалабад – місто провінції Афганістану Нангархар. Проїжджаючи високогірний Кабул, добряче намерзлися у металевих машинах. А Джелалабад зустрів їх апельсинами та 46-градусною спекою в тіні. Перепади температур, незвичність клімату були лише першими простенькими випробуваннями. Далі їх чекало усе жахливе розмаїття специфічної війни. Десантників, як еліту, кидали на підмогу то до одних військ, то вони підсобляли іншим. Спершу потрапили до мотострілкової бригади, то поруч з мінометним взводом воювали.

- Всього набачились, пригадує учасник бойових дій Р. Нижник, - і як хлопці підривали себе гранатами, щоб не

потрапити в полон, як стрибали в річку, коли уже не було патронів відстрілюватись, як ховали у кишенях гранати, будучи готовими померти у безвихідний момент. Не раз на наших очах хлопці падали, вмирили від виснаження, зневоднення організму. Не кожен витримував гірські переходи з 40-кілограмовим вантажем за плечима.

Але всі вірили, відчували, що роблять добро, бо бачили, що там був несправедливий, феодальний лад. Прості люди нас розуміли, місцеві мешканці ставились до нас добре, ми з ними навіть грали у футбол. Командування суворо забороняло воїнам конфліктувати з місцевими мешканцями, ображати їх.

Впродовж двох складних років майже 70 відсотків солдатів перехворіли на жовтуху, дехто мав тиф, Роману довелось перенести малярію. Хвороби не покидали воїнів, бо доводилось воду пити з брудних річок, потічків.

- Лише там зрозумів, - каже Роман, - що дійсно – сон – це наймиліше, там постійно хотілося спати, бо нормально виспатись було неможливо.

Після усього цього пекла, коли повертався додому, ліг у Ташкенті на траву і відчув спиною, що уже на рідній землі.

У листопаді 1981-го він уже був у рідній збаразькій домівці, а в грудні цього ж року у райвійськкоматі йому вручили медаль «За відвагу».

- Це була нагорода за проведену останню операцію, - ділиться спогадами воїн, - коли ми разом з бойовими товаришами виявили і ліквідували чотирьох душманів, що ховалися в горах, і очевидно, несли зарплату бандитам, бо мали з собою багато грошей та зброю.

Окрім згаданої нагороди, має Роман Нижник Почесну грамоту Верховної Ради та чимало ювілейних відзнак.

(За інформацією І. Сиско, 2012 р.)

*Провідний бібліотекар
бібліотеки-філії с. Іванчани
Пожарнюк І.*

Ясіновський Роман Богданович

Ясіновський Роман Богданович народився 1967 року в селі Іванчани Збарзького району. Про Афганістан знає не з чуток. У свої 18 років навчався у Вишнівецькому професійно-технічному училищі за спеціальністю столяр. Але за покликом серця й душі відправився на військову службу.

«Хотів в армію, бо служити тоді було почесно, - 22 березня 1982 року мене призвали до строкової служби.

Півтора року я відслужив в Афганістані.

Спочатку це був перевал Саланг, а потім Кабул».

Я був сержантом, замісником командира взводу релейно-кабельного 1617 окремого батальйону.

Роман Богданович розповідає, що всі жили в однакових умовах, були дружними і згуртованими, допомагали один одному, жили в палатках, в яких було по 40 чоловік. Харчувалися по різному, не голодували, але хліба не було, тільки сухарі.

З неохотою та болем у серці афганець згадує перевал Саланг, де не раз попадав під обстріли «душманів», бачив мінні поля із людським м'ясом, на узбіччі дороги поламана техніка, підірвані і обгорівші машини.

«Зверху-вниз, година за годиною, кілометр за кілометром ішли, - розповідає Роман, - піднімаючись на чергову вершину. Немає

нічого гіршого в горах як опускатися по крутому кам'яному схилу. Мускули стають дерев'яними, наче починають труситися, падаєш і знову піднімаєшся, бо треба йти далі. Скільки життів

забрав Саланг, напевне, не знає ніхто» - каже афганець.

Важко було. Інколи, як у горах була тиша, ми вибирали вихідні позиції, розставляли пости. І не було нічого милішого, як перепочинок із дрімотою. Прокинувшись машинально стискав автомат, оглядаючись довкола, бо завжди було тривожно.

Коли служив в Кабулі, приїжджали до нас артисти із концертами з Москви».

Ясіновський Роман Богданович нагороджений грамотами та подяками за мужність та відвагу, але напевне вони не залікують його ран, що залишилися у пам'яті та серці вже до кінця його життя.

«Зараз я спілкуюся з багатьма друзями, - каже Роман, - із Воронежа, Умані, Красноярська, але на жаль багато із товаришів не повернулися із цієї війни. І це дуже боляче і тому я не люблю говорити, згадувати про ці жахливі події.

Для мене ця війна – школа життя, - продовжує Роман. Але перш за все, це був наш солдатський обов'язок, я дав присягу і чесно виконував її, хоч жодна війна не має виправдання».

*Бібліотекар бібліотеки-філії
с. Кинахівці Подганюк Л. С.*

Осецький Віталій Андрійович (1962 -1985)

Народився 28 січня 1962 року в селі Кинахівці Збаразького району на Тернопільщині. Українець. В Збройних силах СРСР з 6 серпня 1979 року. Закінчив Новосибірське ВВПУ. В республіці Афганістан з квітня 1984 року. Лейтенант, заступник командира роти по політчастині. Служив у військовій частині пп 39676. Загинув, виконуючи бойове завдання, 19 березня 1985 року. За мужність, сміливість і відвагу нагороджений орденом «Червоної зірки» (посмертно).

Мій син упав у засніжених горах Афгану
І його молодого покидала навіки душа,
Та допоки живу я на світі, не перестану
Пам'ятати як легко у вічність він з дому рушав...
В. Дерій.

Саме ці рядки Тернопільського поета стали мені на пам'ять, коли бралась за перо, щоб написати про найболючіше – відхід за межу, у вічність Віталія Осецького в його 23. Не писалось, забракло слів, як забракло у долі Віталія років.

Народився Віталій у простій селянській сім'ї Надії та Андрія Осецьких 28 січня 1962 року в селі Кинахівці, Збаразького району. Зростав серед мальовничих краєвидів, друзів, однолітків, вбираючи душею земні радощі, клопоти сільських буднів, мудрість земляків. Навчався в Бутинській школі на відмінно. Добрим словом згадують його вчителі, однокласники. Згодом навчання в школі – інтернаті, а опісля – в Новосибірському ВВПУ.

Осецький Віталій Андрійович загинув 19 березня 1985 року на афганській війні. Це було ранньою весною, коли природа прокидалась від зимового сну, коли з вирію повертались птахи до рідних поселень, і всі раділи весняному сонцю. А до нас прийшла тривожна звістка про те, що у бою з афганськими душманами, загинув мій дядько, брат моєї мами,

і син моєї бабусі Осецький Віталій Андрійович. З розповідей моїх рідних, я дізналась, як ця страшна звістка приголомшила не тільки мою родину, а й усіх односельчан, всіх хто знав Віталія. З розповідей рідних, у січні 1985 року він був у відпустці. Відвідав усю свою родину, зустрічався з друзями. Відвідав Кременецьку школу-інтернат. Він мріяв стати військовим офіцером і виховувати молодих воїнів в дусі

інтернаціонального патріотизму. А з часом, коли закінчиться потреба у військових, думав стати вчителем.

Він дуже любив дітей. І під час канікул, коли він був удома, в нашому дворі дзвеніли голоси різного хлоп'ячого віку. Всі з захопленням слухали його розповіді про навчання, про службу в Радянській Армії.

Багато мрій було у нього. Але страшна війна в Афгані обірвала все.

І ось уже 29 років немає його з нами.
Але ми ждемо його. Та він не йде до рідного порогу,
Край хати наші вишні розцвіли,
І солов'ї витьохкують про нього спогад,
Й дорогу вечір зорями встелив.
До нього тихо горнуть дерева,
І діти квіти стелять йому до ніг,
Як самотній втомлений лелека,
Стоїть він, в чорний вдягнений граніт...

*Бібліотекар бібліотеки-філії
с. Коханівка Крисько М. В.*

Чорненький Євген Михайлович

Призався я 11. 11. 1987 р. з Тернополя. Десь тиждень я пробув в Івано-Франківську на пересилці. Ми там нічого не робили, тільки проїдали і пропивали гроші, які нам на проводи дали. Потім нас посадили в поїзд, до речі, всі вагони були з різними наклейками. У Львові нас пересадили в трамваї і повезли в аеропорт. Посадили в ТУ-154 і ми полетіли. Вночі ми дозаправлялися в Донецьку, а вже зранку були в Ташкенті. Після цього поїздом поїхали в Термез, де нас розподілили по «учебках», зводили в баню, дали форму. Як я взнав, що їду в розвідбат, сказав хлопцям, що кидаю курити. Обіцянку я виконав, але тільки наполовину. Перед Новим роком мені прийшла посилка, а в ній 2 блоки сигарет, а 31 грудня приїхав батько, і знов привіз 2 блоки, просто не знав, що я покинув курити. Як висновок, почав курити я знову і більше не кидав. Хоча, на початках, я думав, що викурю тільки свої.

В підсумку, в травні 1988 року, я з успіхом закінчив «учебку», здав екзамени і на ІЛ-76 полетів в Кабул. Попав я в 181-й мотострілецький полк 116-ї дивізії ОКСВА. Раніше попав в розвідроту, але ще до перших бойових дій попав в госпіталь, після чого мене перевели в 8-ту роту того ж полку, де я й служив до самого виводу.

За час всієї служби в ОКСВА, я перебував в одній частині, на посаді снайпера, а в період виводу військ – на посаді кулеметника, паралельно виконуючи обов'язки радиста, часом гранатометника або оператора АГС, СБР.

За час служби в РА я брав участь в 12-и бойових операціях, які відбувались від 3-х днів до 3-х місяців. Самою знаковою з них я вважаю супроводження їхнього міністра

оборони Абуль Вакіля з Кабула в Джелалабад, в час коли наші війська вже покинули цей регіон. Я з Ігорем Палагінім були невідступно з міністром, обоє з ручними кулеметами, на відстані до 10 метрів. З міністром ми сфотографувалися, фотографії переслали в полк, але нам їх не дали. Вони залишилися тільки в командира роти, а він їх «зажав». Якщо є можливість, або бажання, то ці фото можна подивитися в архіві.

Сама «крута операція» була десь у вересні 1988 року. Ми мали прикривати афганські війська під час їхньої «операції» в Панджері. Вони туди ввійшли, але через якийсь час почали ганебно тікати, лишаючи техніку і людей. Ми, по мірі можливостей, допомагали їм, але паніка зробила своє діло – ці війська були розбиті.

Нам не давали наказу на відступ, а в той же час за нами на горці стояла «безоткобка». Правда, серед ночі нас зняли з точки, із-за нашого наполегливого прохання. Тільки ми пройшли десь 1.5 км, як наші позиції згоріли у вогні. Так що Бог є на світі, адже ми встигли вчасно відійти. Якби ще якихось 15-20 хв., пів роти не було б взагалі. Ще був один випадок, по-російськи «несуразица». Поверталися ми з-під Кундуза, де були там десь біля місяця. В Пулі-Хумрі ми мали відпочити, а тоді далі їхати на Кабул. Щоб даремно не їхати, нам доручили охороняти колону, що йшла з Союзу. Вже після Саланга (перевал між Союзом і Кабулом, 3000 м. над рівнем моря) на колону напали «духи». Мій БТР йшов якраз за бензовозом, тому було дуже страшно. Якби снаряд попав в нього, нас теж не було би. Але я не про це. Тільки почався обстріл, колона розпалася, тому, що шофера були афганці, а не наші солдати. Це треба було бачити: всі машини почали їхати хто куди, а ми БТР-ми їх зганяли на дорогу, як худобу. Але саме головне, що поряд стояли наші «гаубиці», але вони не стріляли. Аж потім, коли ми вийшли на їхню частоту зв'язку, вони подавили вогневі точки «духів». Обійшлося без втрат, якщо не рахувати до 10-ти машин конвою.

Що ще запам'яталося. 2 серпня 1988 р., на день ВДВ ми були в провінції Газні. За цілий день ми змогли окопатися

тільки на окоп для стрільби «лєжа» - такий був кам'янистий і твердий ґрунт. Ще тоді на фугасі підірвався БТР командира батальйону, але він вижив. Ввечері ми робили салюти – трасерами, мінами з мінометів. Гарно було. Так, ще перед Новим Роком ми покинули полк і поїхали на Саланг, щоб забезпечувати вивід військ. Коли ми зайняли свою висоту, вночі випало 1 м. снігу. Внаслідок цього всі наші мінні огороження зірвалися самі по собі, ми залишилися беззахисні. Замість води в флягах з броні, наверх носили соляру, щоб палити вогнища. Один раз я залишився босий в снігу, тому, що хотів висушити чоботи біля вогнища, а вони взяли і згоріли. Через день мені з броні принесли валянки.

Після виводу військ з Афганістану я продовжив службу там же, де починав – в Термезі, на посаді шофера БТР. Звільнився 25 грудня 1989 р.

Нагороджений медалями: «За бойові заслуги», «За отличие в воинской службе II ст.», «Захиснику Вітчизни», «От благодарного афганского народа», знак «Воїн-інтернаціоналіст».

*Бібліотекар бібліотеки-філії
с. Максимівка Сова Г. В.*

Турчин Юрій Васильович

Про афганський період у своєму житті Юрій згадувати не любить, як і більшість тих, кому довелося на своїй шкірі відчувати особливості виконання інтернаціонального обов'язку в Демократичній Республіці Афганістан.

Турчин Юрій Васильович народився 6 квітня 1966 року в селі Максимівка Збаразького району. Закінчив Максимівську восьмирічну школу і вступив у Збаразьке професійно-технічне училище, щоб здобути професію водія. 24 квітня 1984 року був призваний на строкову службу до лав Радянської армії.

Спершу потрапив в Ашхабад. Тут ми повинні були бути 5 місяців і вийти звідти сержантами. Але вже за 3 місяці я пройшов 500-кілометровий марш, що готував новобранців для виконання інтернаціонального обов'язку в Демократичній Республіці Афганістан. Зразу після цього маршу нас перекинули в Кабул. Через пару днів вертольотом перевозили в місто Джабаль – Уссарадж, а звідти в Джелалабад.

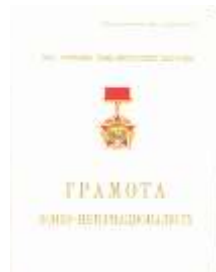
Набутий в училищі фах водія визначив мою подальшу долю у цій війні. Перші 3 місяці ми охороняли дорогу, яка вела до Панджшерської ущелини («ущелина п'яти левів» - ущелина на північному сході Афганістану (провінція Парван, з 2004 року - провінція Панджшер). Геологічно це долина, так як ущелини, зазвичай набагато меншого розміру і є розмивами гір в результаті тривалого впливу річок) . Ця ущелина славилася найбільшими запасами нафти і алмазів. Для душманів, які ховалися високо в горах, ми були зручною мішенню.

Після кожного бою ми недораховувались своїх бійців. Особливо шкода було коли декому до дембелю залишалось 2-3 тижні, коли позаду були тяжкі випробування. Погода в Афганістані дуже відрізнялася від нашої. Вдень страшенна жара до 45 градусів, а вночі холодно. Вода привозна, стоїть по кілька днів. Дуже часто хворіли на дифтерію, дехто на жовтуху.

Протягом служби в Афганістані я брав участь в 13 операціях. Деякі з них тягнулися тижнями. Я часто їздив по всьому Афганістані, бо в мої обов'язки входило возити начальника зв'язку нашої роти. Тому напевно немає такого міста де б я не побував, а в багатьох був по кілька разів (Кундузі, Баграмі, Панджшері). Був поранений перший раз в Панджшері. Куля потрапила в руку. На вертольоті ми були перевезені у воєнний госпіталь в місто Баграм, де я пробув біля 2 тижнів. Після госпіталю на вертольоті, яким привозили поранених, нас знову відправили в Панджшері.

Під час однієї з операцій ми потрапили в засідку душманів. Багато наших загинуло, а мене і начальника роти хлопці «відбили» і ми знову потрапили у госпіталь у місті Баграмі. То був найбільший воєнний госпіталь. Він був розташований на території воєнної частини, де був наш склад боєприпасів.

За службу в Афганістані був нагороджений медаллю «За бойові заслуги», Почесними грамотами.

Шелехманов Михайло Іванович

Я, Шелехманов Михайло Іванович народився 14 вересня 1960 року. Закінчив Збаразьке СПТУ – SV5 в 1978 році. Після училища працював в колгоспі трактористом. 18 жовтня 1978 року призвали в армію. Спочатку завезли в Коломию, де переодягли в воєнну форму і одразу повезли на Чехію. 10 грудня 1979 року прийняв присягу. Служив в мотострілковій частині п.п.№41315(а) кулеметником. Я прослужив в Чехії 1 рік і два місяці і отримав воєнну професію – «наводчик орудія».

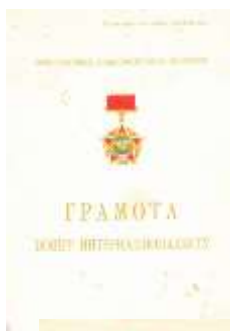
Ми їздили на навчання відпрацьовувати бойові навички. В грудні місяці 1979 року нас зібрали в воєнний клуб і запропонували, по бажанню, іти служити в Демократичну Республіку Афганістан виконувати інтернаціональний обов'язок. Ми пішли добровольцями, а через пару днів прийшов наказ з Міністерства оборони, згідно якого весь мій призов і молодший, на пів року від мене, призов, з частини забрали в Демократичну Республіку Афганістан. З воєнного аеродрому Оломоц літаком відправляли в Узбекистан в місто Термес, а там ми на пересильному пункті чекали на других солдатів із різних воєнних частин. Там сформували мотострілковий полк. І ми, після отримання наказу,

розписались, що вступаємо в бойові дії в Демократичній Республіці Афганістан.

Після формування полку ми колоною переправились на понтонному мосту в Афганістан. Під час руху назначеного місця – аеродрому Кундуз ми були обстріляні моджахедами, але ми відбили атаку без втрат і приїхали до пункту призначення. Наша артилерійська батарея була закріплена для охорони аеродрому в Кундузі. Від наших командирів надійшов наказ, що в напрямку аеропорту рухається банда моджахедів кількістю 2500 чоловік (нас було близько 400 воїнів), але з другої сторони аеродрому стояв танковий батальйон з Білорусії і дав відсіч моджахедам. Через півтора місяці наш мотострілковий полк перебазували в пустелю Мазарі – Шариф. Із цього пункту ми виїздили по тривозі в місця, де групувались моджахеда і чинили їм опір. Моя артбатарея приймала участь в великих операціях по знищенню банди угруповань. Дуже запам'ятався мені один

бій під фортецею Мармоль, де замполіт полку підполковник Мазін закрив своїм тілом солдата, хоча сам був поранений. Багато моїх друзів, офіцерів загинули під час виконання бойового завдання. Ми з місцевим населенням не підтримували ніяких стосунків. Жили ми без світла, без води в окопах посеред пустелі. Я провів там 10 з половиною місяців. По закінченні строкової служби, дочекавшись заміни у січні 1981 року демобілізувався. Повернувшись додому я сам шукав роботу. Пішов по контракту в міліцію на 3 роки. Після служби в органах у 1984 році пішов працювати в Максимівський кар'єр, а в 1987 році в Тернопільський каменедробильний завод.

**Бібліотекар бібліотеки-філії
с. М. Вікнини Ворончук Н. Я.**

Уродженці нашого села, які брали участь в Афганській війні:

1. Казновецький Микола Іванович (1948 р. н.) – полковник;
2. Франчук Валерій Григорович (1957 р. н.) – майор;
3. Тарасюк Володимир Сезонович (1969 р. н.) – рядовий;
4. Гусарчук Анатолій Харитонович (1960 р. н.) – рядовий;
5. Гой Павло Васильович (1961 р. н.) – рядовий.

Всі вони повернулись додому, дякувати Богу, живими.

Казновецький Микола Іванович

Казновецький Микола Іванович – полковник запасу, проживає в Р.Ф. – Краснодарський край, м. Новоросійськ.

В 1967-1971 рр. навчався в Рязанському вищому воєнно-дисантному командному училищі. В 1980-1983 рр. в воєнній Академії в м. Санкт-Петербург. В 1984-1990 рр. воював в Афганістані в 345 окремії ДПД в м. Баграм.

Після закінчення воєнного училища служив в Одеській обл. В селі залишилася батьківська хата, в яку Микола не приїздив уже 15 років, згадує брат Всеволод.

Франчук Валерій Григорович

В батьківській хаті Валерія проживає брат Роман. На рідній землі Валерія не було уже 17 років.

Зі спогадів брата Романа: - Валерія, 1975 р. весною призвали до рядів Збройних Сил. Збереглись фотографії:

Рекрут Валерій біля рідного порогу

*Дівчата ведуть «в далеку дорогу»
до армії Франчука В. Г.*

Служив в Німеччині в Дрездені

Франчук В. Г. крайній зліва

Після служби в Армії в 1977 р. поступив у Вище льотне училище в м. Саратові. Після закінчення училища воював в Афганістані, був тяжко поранений при падінні літака. Зараз майор у відставці, проживає у м. Саратові РФ.

Курсант льотного училища

*В рідному селі у відпустці
під час навчання*

*Весілля в м. Саратові, після закінчення училища.
Дружина Світлана (уже покійна)*

Тарасюк Володимир Сезонович

Тарасюк Володимир Сезонович проживав у Шумському районі, тепер в Одеській обл.

Призваний в армію весною 1988 р. Після півроку «учебки» - з листопада 1988 по 1989 рр. – воював в Афганістані.

В армії, під час «учебки»

На своїй бойовій машині

Зі своїм бойовим побратимом

Гусарчук Анатолій Харитонович

Гусарчук Анатолій Харитонович проживає в м. Ланівці з сином, дружина – покійна. Фотографії принесла мама Текля, яка проживає в селі з старшим братом Володею.

Толік, учень 8 класу

Анатолій Харитонович з дружиною (нині покійною) (крайній справа, 2010 р.)

Гой Павло Васильович

Гой Павло Васильович проживає в селі М. Вікнини. Після Афганістану працював майстром-телефоністом. Інвалід II групи, зараз на пенсії. Зі спогадів Павла Васильовича:

Присяга в м. Славути Хмельницька обл. в якому я був шофером в артилерійській дивізії.

«Призався в армію 2 липня 1979 р., служив в «пілоті», потім направили вчитись на шофера в м. Славути Хмельницької обл. Після 2 місяців навчання, перевели на Раво-Руську Львівської області. Там сформували піхотний полк,

Зимов 1980 р. був на навчанні на полігоні Яворів – там зустрів Різдво. Потім навчання різко перервалось, і нас відправили в м. Мукачево. Там сформували новий полк,

командиром якого був підполковник Пузанов. На вокзалі в м. Мукачево нас розформували по вагонах, а техніку окремо - в «товарняках». Нас привезли в Узбекистан в м. Гермез. З вокзалу нас вивезли машинами в чисте поле. Місцеві казали, що на той час уже 50 років там не було такої холодної погоди: падав сніг, був сильний вітер. Ми збирали колючки, палили вогнища. Від холоду неможливо було спати. Потім нам пригнали машини, танки, БТР і БМП і дали зброю. Побули там ще місяць і на початку березня, вишикувавши нас, командир полку сказав: «Завтра ми вирушаєм в Афганістан...». Промова була патріотична, що їдемо захищати братній народ, давав інструкцію – на вистріл – вистріл, ми слухали і нічого серйозно не сприймали.

На річці Аму–Дар'я дуже сильна течія, але ми побудували канатний міст. Машини і бойову техніку переправляли через кожних 50 м. Потім вирушили в дорогу, протяжністю 500 км. (за показами спідометра). Перша зупинка була на харчування, потім приїхали на якусь маленьку станцію, (подібну до нашої в м. Збараж). Зайшли в приміщення погрітись, як посідали, так і позасинали. Дуже хотілося їсти, зібрали хто які мав гроші і послали мене та ще двох хлопців в магазин по хліб. Знайшовши його, ми стали в чергу, але нас пропустили, надавали безплатно «лепёшок». Узбеки дуже добрі люди. Потім о 4 год. ранку ми переїхали кордон, проїхавши ще 80 км., зупинились в пустелі Афганістану.

Афганістан. Моя бойова машина

Мої бойові побратими

Постійно на війні я підвозив боєприпаси – всяке було, не хочеться й згадувати. Найстрашніше згадувати тих, хто загинув, особливо земляка з с. Борсуки Лановецького району Томчука Павла, з яким ми дружили. Ще згадується, як дали нам 18-19-річним зброю – ми як діти, гралися нею. Під час такої гри загинув солдат.

Один наш однополчанин, злякавшись війни, навмисне прострелив собі ногу, йому дали за це 7 років ув'язнення.

Додому повернувся в липні 1981 р. Довго, десь до року, снівся Афганістан – прокидався і не вірив, що вдома, що тут мир.

Зустрічаємось з друзями по Афганістану: з Шимковець – Ратушняком Володею, з Шумбар Кременецького р-ну – Сабуком Василем, з Раківця – Зарічним Толіком.

«Що поробиш, таке випало на мою долю» - цими словами завершив розмову Павло Васильович.

*Бібліотекар бібліотеки-філії
с. Н. Рогівець Яструбецька Г. О.*

Ліпніцький Михайло

Ліпніцький Михайло народився у 1961 р. в селі Новий Рогівець, хутір Ліски.

- Призвали мене служити до армії 30 червня 1979 року, - згадує воїн-інтернаціоналіст. Спочатку я попав служити в Казахстан. Прослуживши пів року, наш полк (правда не цілий) перевели в Афганістан. Так, що 1980 рік я зустрічав у Афганістані. На той час там йшла громадянська війна, нам сказали, що ми виконуємо інтернаціональний обов'язок.

Коли ми прилетіли, запам'ятався похмурий ранок, яким нас зустрів Афганістан. Але ми, молоді солдати, не думали,

що смерть може бути так близько. В мене, і не тільки в мене, була якась романтика спочатку служби. Коли вже сформували бригаду, тоді вже почалися серйозні бойові дії. Спочатку служби я був снайпером, правда, недовго. Після цього я до кінця служби був мінометником.

Пригадую один епізод, коли наш батальйон виїхав на бойову операцію. Дві роти пішли в гори, а ми, мінометники і танкісти, вели артобстріл місця, де знаходилися душмани. Після артпідготовки, коли наші дві роти вже пройшли половину гори, зав'язався бій. По рації передали, щоб надіслати допомогу. Тоді командир батареї залишив біля мінометів по одному наводчику і заряджаючому, а ми, дванадцять солдат і наш командир батареї пішли на підмогу солдатам.

Після бою, коли вже поверталися вниз згори до своїх, по нас почали стріляти. В горах закон: хто вище той має перевагу. Стріляли по нас зверху, (близько трьох автоматів душманів), а нас було дванадцятьо разом з капітаном.

Не можна недооцінювати свого ворога. І ми це відчули на собі. Душманські кулі, наче якісь невидимі пальці, шупали кругом нас каміння, шукаючи живих.

Хтось з наших крикнув, що поранили Сергія. Четверо солдатів взяли пораненого на плащ-палатку та почали спускатись із своєю ношею вниз до своїх, а ми їх прикривали.

Через короткий час ми почули свист мін над своїми головами. Це вже наші знизу почули, що нас обстрілюють і почали стріляти з гармат, мінометів і танків по душманах.

Після бою ми спустилися вниз з гори і побачили, що серед піхотинців було багато пораних і вбитих. Пораних одразу гвинтокрилом відправили в госпіталь, але Сергій до госпіталю недовжив. До кінця служби йому залишалось два тижні...

Коли ми прийшли на війну «зеленими і необстріляними», не розуміли всієї потреби досконало володіти зброєю, аж поки не почали втрачати друзів. Із часом прийшли і професіоналізм, й інтуїція під час стрільби. Після перших бойових операцій у нас помінялось мислення і світогляд.

Наша бригада пройшла з півночі на південь Афганістану. Постійне місце нашої дислокації було у місті Джалалабад. У цьому районі велись бойові дії.

Якщо коротко, то служба була нормальною: виїжджали на бойові операції, відпочивали, займались художньою самодіяльністю, грали у футбол, писали листи додому. Одним словом – на війні, як на війні, бувало всяке. Та найголовніше: була армійська дружба, довіку в серці залишається відчуття дружнього плеча товариша, коли ти знаєш, що він тебе прикриє у важку хвилину. Ми розуміли, що від кожного з нас, під час бойових виходів, залежить чиєсь життя.

Ще хочу сказати про народ Афганістану. З восьми років діти вже вміють тримати автомат в руках, вони майже сплять з ним. Афганці – народ бідний, але гордий. Їх можна знищити, стерти з лиця землі, але завоювати – неможливо. З давніх-давен армії великих держав хотіли завоювати цю країну, але нікому це не вдалося.

Хто був там, той знає, що ті два роки, прирівнюються до двадцяти. І, мабуть, кожен, хто залишився живий, скаже, що десь є рай, тому, що ми бачили пекло. Повернувся я додому 27 червня 1981 року.

**Бібліотекар бібліотеки-філії
с. Охримівці Добровольська О. В.**

А війна для людей – то пекельна рана,
Йшли солдати у бій, йшли у гори Афгана.
Та пустеля страшенна, лиш життя забирала
І війна за «ніщо» дуже довго тривала...

Афганська війна... Брудна, неоголошена... Будь-яка війна несе за собою смерть, каліцтво. Потрапивши на колючу афганську землю наш український воїн-інтернаціоналіст, всім

серцем прийняв її біль. В ім'я волелюбного афганського народу, в ім'я миру і братерства на землі, вони не вагаючись готові були віддати найдорожче – життя. Одним із них був наш односельчанин Кухарський Віталій Іванович.

Кухарський Віталій Іванович

Народився 1 червня 1970 року в селі Коханівка, Збаразького р-ну. З 1977 по 1985 рр. здобував освіту. Навчався спершу у місцевій школі, а після її закінчення продовжував навчання у Вишнівецькому СПТУ-25, яке закінчив у 1987 році, здобувши фах столяра-паркетника.

Кухарський В. І. з другом (справа на ліво)

У 1988 році був призваний до лав Радянської армії. В той час йшла велика визвольна війна афганського народу. І він, залишивши рідний край, їде туди, щоб допомогти знесиленому народу Афганістану і бере активну участь у бойових діях, незважаючи на страх і біль. Він мужньо вистояв в боях, за що і був нагороджений медаллю «Воину-інтернаціоналісту от благодарного афганского народа», згідно Указу Президента від 15 травня 1988 року, а також медаллю «Захисник Вітчизни» згідно указу Президента від 14 жовтня 1999 року.

Після служби в армії Кухарський В. Г. працював в с. Охримівці, де познайомився і покохав нашу односельчанку Воркун Марію Любомирівну. В 1990 р. вони одружились. На даний час вони живуть в с. Охримівці, виховують двох синів Петра та Володимира.

Ми пишаємось своїм воїном-інтернаціоналістом.

Турський Павло Зіновійович

Народився 8 жовтня 1965 року в с. Синява у сім'ї Зіновія і Богданни Турських.

З 1973 по 1982 рр. навчався у Синявській восьмирічній школі. Був ввічливим, чуйним, допитливим, життєрадісним, скромним учнем, любив менших, з повагою ставився до старших.

Шану та авторитет, як трудолюбивий юнак, завоював він в учнів та викладачів Бучацького радгоспу-технікуму, в якому навчався з 1981 по 1985 рік, оволодівши професією зоотехніка.

Де б не бував Павло, згадував свою домівку, батьків, односельців, мріяв повернутись і працювати в рідному селі.

Та доля розпорядилася по-іншому. 12 квітня 1985 року був призваний до лав діючої армії. Як сміливий, надійний, вірний даному слову воїн, рядовий Турський був направлений на службу в Афганістан. Писав заспокоїливі листи батькам, чекав повернення додому. Та не судилося... 25 вересня 1986 року Павло загинув, рятуючи товаришів, залишивши вічний сум і біль у серцях батьків і рідні, добрий спомин в односельців і всіх, хто його знав. Одна з вулиць села названа іменем П. Турського. На Синявській загальноосвітній школі I-II ступенів урочисто відкрили і освятили меморіальну дошку загиблому в Афганській війні земляку Павлу Турському.

З цієї нагоди на шкільному подвір'ї зібралися воїни-афганці, директор школи разом з учнівським та педагогічним колективами. Були присутні голова Синявської сільської ради Віталій Теребецький та громада села, а також керівництво району – голова районної ради Олексій Кондрацький та заступник голови райдержадміністрації Наталія Заваденко. Чин освячення пам'ятного знака здійснив отець Мирон Бречко.

Відкриття меморіальної дошки приурочене 25-й річниці виведення військ з Афганістану. Спонсорську допомогу у справі вшанування пам'яті воїна-афганця надала Оксана Максимівна Джула, за що РО (районна організація) Української спілки ветеранів Афганістану висловила їй щирі слова вдячності.

*Провідний бібліотекар
бібліотеки-філії с. Старий
Вишнівець Заблоцька Н. Г.*

Ковтун Валентин Сергійович
(1967 р. н.)

- Будні армійської служби в республіці Афганістан, залишаться на все життя в моїй пам'яті. Два роки воював в Афганістані. Назви Герат, Джелалабад, Хост, Поліхомрі, Шиндат, Кабул вивчав, на жаль, не за географічною картою. Вони не зітруться із моєї пам'яті ніколи, бо там доводилось дивитися смерті у вічі, втрачати таких, як і сам, молодих, красивих, здорових і міцних друзів, яким би ще навчитись обіймати, заглядати в очі коханих, милуватися цвітом яблунь, слухати спів солов'їв, жити й любити, вітати мам із народженням онуків... Але комусь спало на думку перекреслити їхні життя і долі, послати на ту війну виконувати інтернаціональний обов'язок. Для кого? Перед ким? Запитання, на жаль, риторичні.

- Хіба у вісімнадцять чи дев'ятнадцять літ, - каже Валентин, - хтось міг зрозуміти, що то за війна у чужій країні? А два-три місяці підготовки до бойових дій? Це хіба не свідомо продемонстрована байдужість до наших життів і долі, засилання у саме пекло без жодних надій і гарантій?! Нас навіть володіти зброєю, як слід, не навчили. Деякі її види просто показали і заледве не візуально ознайомили з тим, як користуватися. Нікого не цікавили наші думки і бажання. Практично ніхто не мав права їх мати. Був наказ, і досить. Накази ж не обговорюються. Спекотні кліматичні умови для українців, звиклих до прохолодного клімату, вже були неабияким випробуванням. Коли привезли нас в Афганістан вантажним літаком, із 300 чоловік, шістьох прямо з

аеродрому госпіталізували, бо в обличчя, як із печі, вдарив гарячий потік повітря, який не кожному під силу було витримати. Але ж відбирали найсильніших і найздоровіших. Це вже звідти ми повернулись із підірваним здоров'ям.

Боляче, що тоді тільки ми мали виконувати обов'язок, а перед нами і нашими батьками ніхто ніяких обов'язків не мав. І тепер також, щоразу, стикаємося із байдужістю й черствістю.

У мене так, як і в кожного хлопця, було дитинство, навчання в школі, в технікумі і настав час, щоб виконати свій громадянський обов'язок – служба в армії. Ніхто не міг подумати, що і мені особисто випаде доля побувати на чужій землі, як тоді називали «виконувати інтернаціональний обов'язок».

На цей час з випускників Вишнівецької СШ вже повернулися додому солдати, які прослужили в ДРА в різні роки. Це були: Гродський Петро (уже покійний), Хоміцький Віктор, Степанюк Ігор. Ще проходили службу Волянчук Василь, Мочальський Олег, Війтів Володимир, Гончарук Олег.

Коли я закінчував Буцацький с/г технікум (це був березень місяць) прийшла тужлива новина, що привезли в селище вбитого солдата з Афганістану, я не міг збагнути хто це був. Коли все взнав, то поспішив на похорон, на якому зібралось майже все селище. Всі старання колишньої влади заборонити батькам хоронити Гончарука Олега (Вишнівець) з церквою не вдалися. Похорон відбувся за всіма церковними канонами. Згадує мама Олега Марія, що її і покійного чоловіка Петра викликали до селищної ради, і як тепер модно, висловлюватись «пресували». Коли занесли покійного в храм, то навіть виключили світло. Так я похоронив свого однокласника, товариша, з яким ми були разом ще з дитячого садочка.

Я закінчив технікум і на призовній комісії отримав повістку на 13 квітня 1986 р. до лав Збройних сил.

На збірному пункті м. Славути, що на Хмельниччині, ми пробули два тижні і далі дорога пролягла через аеродром

м. Львів до м. Ташкент (Узбекистан). З випуску Бучацького с/г технікуму (1986 р.) нас пішло служити 20 чоловік в Афган. Нас посадили в військовий ешелон і возили майже дві доби по Середній Азії, розкидаючи по містах, де були «учебки».

Прибувши в м. Термез (Узбекистан) нас поселили в казарми, переодягли у форму, почалася служба, де і я прийняв присягу.

Протягом 3-х місяців ми рідко бували в Термезі, весь час проводили в гірському центрі Іюлотань, що на кордоні з Афганістаном. Нас навчили стріляти з усіх вогнепальних видів зброї, яка на той час була, а також показали БТР, БНП, танк.

Після трьох місяців перебування на навчаннях, 1 серпня 1986 р. нас посадили у військовий літак і переправили до ДРА. Літак приземлився на аеродромі м. Шиндант. Коли відкрився трап літака в обличчя вдарило гаряче вітряне повітря, декільком солдатам знадобилася медична допомога. Я прибув до військової частини п/п 51883 (піхотний полк 381). Мене направили в 7 роту, де дали СВД (снайперська гвинтівка Драгушова) і поселили в палатках. Протягом 2-х тижнів ми вживалися в військовий побут.

Перший наш виїзд з ротою був в «зеленку» на охорону аеродрому м. Шиндант. Там проводилась операція по «зачистці бандитських формувань», які намагалися провести обстріл аеродрому.

Пізніше був виїзд в м. Герат, на охорону дороги, по якій проводився вивід військ з ДРА. Ми надали можливість вийти 3-м полкам: танковому, піхотному, зенітному. Там було розпочато виведення військ з ДРА, яке тягнулося аж до 1989 р.

Після цього нас перекинули на застави в сторону Кандагару, замість танкового полку, для ведення охорони шляхів, по яких рухалися колони з продуктами, боєприпасами, паливом, медикаментами.

Життя на заставі «Чара» виявилося нелегким. Ми прибули на БМП – 2Д, і стали виконувати обов'язки по охороні селища і виїздів в небезпечні місця між горами.

Приїжджаючи кожен раз на постійне місце, де проводилась охорона, потрібно було перевірити, чи не замінована територія. Описувати всю свою службу потрібно багато часу, так як кожен день відбувалось щось нове.

За період служби в роті загинуло 3 чоловік, багато солдатів перебували в госпіталях, санчастинах.

Період служби завершився не одразу, через те, що розпочате в серпні 1987-го виведення військ, затягнулось. Наш призов мав бути звільнений в квітні-травні, але продовжився аж до липня місяця.

Додому я потрапив аж 21 липня 1988 р., через що батьки дуже переживали, що нас так довго не було.

Після армії до 1992 р. працював в колгоспі «Росія» с. Заруддя, після чого перейшов на роботу у Вишнівецьку РКЛ на посаду завгоспа, де і працюю по сьогодні (2015 р.).

З Афганістану до домівок не повернулося 6 наших побратимів з району. Після звільнення до сьогоднішнього дня відійшли у вічність (з різних причин) 14 наших побратимів.

*Зав. бібліотеки-філії
с. Стрийка Горбач З. В.*

Чупрун Михайло Володимирович

Михайло Володимирович народився 29 березня 1968 р. Навчався в Стрийвецькій загальноосвітній школі, закінчив Буцацький ветеринарний технікум.

В 1987 році, 5 травня був призваний в армію в м. Коломия, де на пересильному пункті і пройшов медкомісію. В учбовому центрі в Узбекистані м. Термез проходив воєнну підготовку. Потім забрали в Афганістан м. Чірікар, Баграмський гарнізон. Був горним стрільком, а згодом був

механіком-водієм ТМТЛБ, стріла 10. Служив півтора року, в батальйоні котрий охороняв і контролював Баграмський аеродром. Під час нападів, ми відстрілювались з мінометів. Облаштували собі укріплення, обкопались і змурували мур, за яким знаходилось 300 чоловік.

Брегін Микола Романович

Народився в с. Травневе 21 березня 1964 р.

В 1982 р. призваний в Армію. Три місяці був в карантині у поселені Тургійськ, біля Ковеля.

А потім служив в Кабулі - 777 окремих автомобільний, «наливний» батальйон. Возив пальне по всіх частинах Афганістану: солярку, бензин, «керасін», по всіх гарячих точках, де неодноразово його обстрілювали.

Бетеєрівці охороняли по краях, щоб душмани не влучили в машину. Солярку і «керасін» брали з труби газопровідної, а бензин возили з Узбекистану м. Нагара. Один тиждень возили в одну сторону Афганістану, другий тиждень - в другу сторону від Пакистану.

Шість чоловік з нашої роти загинуло. Було 60 машин, а повернулось – тільки 23. З Прикарпатського округу прислали нових людей на заміну. Чотири місяці ще продовжував службу в Брюховичах.

Нагороджений медаллю «За бойові заслуги» в 1983 р.

В даний час проживає в с. Стрийка.

Юнко Євген Онуфрійович

Народився 01. 05 1960 р. в Стрийці. Закінчив Бережанський технікум механізації та електрифікації сільського господарства.

В армію був призваний в 1980 році. В Ашхабаді проходив «учебку», спеціальність хімік-вогнеметчик.

11 жовтня 1981 р. попав в Афганістан в м. Герат польова пошта 51931, 101-й мотострілковий полк. Приймав участь в операціях по знешкодженню банд душманів. На одній із них був поранений в руку осколком, лежав в лікарні в Самарканді один місяць.

За період служби з його полку загинули 101 чоловік. 150 чол. служили з України, та були і з Росії, Білорусії та інших республік. В листопаді 1982 р. був звільнений в запас. В даний час проживає в м. Тернополі.

***Бібліотекар бібліотеки-філії
с. Шили Хомик О. Д.***

Із села Шили у Афганській війні воювали: Ігор Гевко, який проживає зараз у Львівській області та Іван Бабій, який проживає в с. Грицівці. На даний час у с. Шили проживає учасник бойових дій у Афганістані Волик Микола Дмитрович.

Волик Микола Дмитрович.

Народився 01 січня 1969 року в с. Стрюково, Миколаївського району, Одеської обл. У армію його забрали у 1986 році. Початкову військову підготовку відбував у Вірменії (м. Кіровокан), а 15 квітня 1986 р. його закинули в Афганістан, де був до виводу військ - до 1989 р. Служив в автобатальйоні спочатку в Шибергані, а потім в Кабулі. Микола Дмитрович був рядовим. Перевозили різні

вантажі із Кабула та в Кабул. Про побут афганців говорить, що живуть у глиняних хатах у бруді і страшних злиднях. Основні доходи – торгівля наркотиками і зброєю. Найкращим товаришем, з яким ділив Микола Дмитрович бойові будні, був Сашко Ковальчук, який вже 3 роки, як відійшов у засвіти.

Найбільшим потрясінням для добродія Волика була смерть 3 чоловік з його батальйону під самий Новий рік. Попали під обстріл. А через місяць всю роту сусіднього батальйону вирізали афганські бойовики, бо вартовий заснув на посту. До сих пір Микола Дмитрович не знає, кому були потрібні ті жертви на чужій землі.

Гевко Ігор

У газеті «Народне слово» (за 21 лютого 2014 р.) поміщена стаття про нашого земляка Ігоря Гевка, який теж служив у Афганістані військовим кореспондентом. Після закінчення Львівського військово-політичного училища в 1985 р. Ігоря Гевка відправили служити в Туркестанський військовий округ. Однак замість того, щоб пройти тримісячні курси, уже на другий день він змушений був написати рапорт і їхати в Афганістан. 25 серпня цивільний літак узяв курс з Ташкента на Кабул. Афганістан зустрів 52 градусною спекою. Ігоря тоді направили в дивізійну газету «Боевое знамя» 201-ої механізованої дивізії, 40-ої армії. У перші місяці редактор білорус Микола Борушко беріг Ігоря, не відпускав на бойові дії. А у жовтні 1985 року з Москви, з редакції газети «Красная звезда», приїхав полковник Житаренко і саме з ним Ігор пройшов бойове хрещення. Супроводжуючи військову колону з 200 автомашин з технікою, яка їхала в провінцію Баглан, Ігор надивився такого, що не міг спати від побаченого і

пережитого. Душмани двічі обстріляли колону, тричі місто переходило з рук душманів до наших військ і навпаки.

У Афганістані лейтенант Ігор Гевко прослужив 2 роки і три місяці. Перехворів малярією, жовтухою, був поранений під око осколком гранати, брав участь у сотнях бойових операцій, рейдах, засадах. Нагороджений медаллю «За бойові заслуги». Нині депутат Яворівської райради (на Львівщині).

Пройшов час і для Володимира Курія, що із Шимковець, настала пора йти до війська. В травні 1982 року він вже був на найпівденнішій точці Союзу – ст. Кушка в Туркменії. Пізніше – навчальний центр в Ашхабаді. Неспокійно було на душі матері і батька. Знали вони, що з 1979 року проходять бойові дії в Афганістані, де беруть участь підрозділи Радянських Збройних Сил. Проте надіялись, що їх синові посміхнеться доля і він туди не потрапить. Але – не посміхнулася і йому теж випали важкі випробування. Та й хіба міг стати господарем своєї долі Володимир Курій, коли його вночі під марш духового військового оркестру «Прощання слов'янки» посадили в черево транспортного літака в Ашхабаді, а випустили під сліпуче запилене сонце афганської провінції Шандант. Звідти вертольотом перекинули в провінцію Гур, у містечко з дивною назвою Чигчиран. Перші враження були дуже гнітючими. Зустріли їх наші солдати, які тільки що «висипались» біля КПП з побляклих від пилу «бетеерів» і танків, такі самі бляклі, сіро-жовті, втомлені. Вони повернулись з бойового завдання, хтось заволав: «Наш вам привіт, земляки! Як нам вас жалко», а вже через декілька хвилин по команді «дембель, давай!» вони йшли в строю і співали все ту ж пісню «Прощання слов'янки». Прощання, а не зустріч, тому що кінець операції був і прощанням з кимось. Далі вони чистили зброю, вмивались, їли і спали. Не думав

тоді Володимир, що приблизно за таким розпорядком доведеться йому прослужити більше двох років – аж до листопада 1984-го року. Проходив службу в окремій роті супроводження колон і вантажів. В одному з екіпажів БМП – 2, озброєному автоматичною гарматою «Фагот» і кулеметом «Конкурс», виконував обов'язки оператора-наводчика. Не раз супроводжував на «злітку» наших вбитих і поранених, де їх забирав літак з позивними «Чорний тюльпан» і вантажем «200». Плакав, коли бачив серед них своїх недавніх бойових товаришів, свого армійського друга – земляка з Підволочиська Дениса Марчука. Для них «Прощання слов'янки» було останнім... Не раз і сам був під артобстрілом, вів бій, що називається – дивився смерті у вічі. Наведу лише один епізод.

На цей раз, за чийсь недолугим розпорядженням, колону супроводжували тільки 2 БМП. На них напали. Перший БМП під обстрілом загорівся, другий, в екіпажі якого був Володимир, продовжував бій. Їм вдалося подавити вогневу точку противника. Як вияснили пізніше, вони знищили «безоткатное орудие» і більше десятка «душманів». Про це доповіли з «вертушки» (гвинтокрил), який пішов до наших на поміч. Безумовно, вирішальна заслуга була в цьому оператора – наводчика. Представили Володимира Курія до нагороди орденом, але, як то часто буває в умовах воєнного часу, нагородили медаллю «За бойові заслуги». Так, в жорстоких буднях, пройшли роки армійської служби. Головне – залишився живим. Залишився – по волі Всевишнього, до якого часто звертався сам і його мати та батько.

Дещо нестандартною була відповідь Володимира на моє традиційне запитання, чи дуже хотілося йому додому. Ось що він сказав: «Так, хотілося. Але дуже мені було жаль тих молодих навобранців, які там залишилися. Жаль до сліз. Адже «душмани» впізнають їх по перших же невмілих діях. Що не кажіть, а досвідчених армійських «стариків» вони боялися, а інколи не зачіпали».

(За інформацією А. Залеського, 2005 р.)

Список використаних джерел

Боднар, С. Вкарбовані у вічність [Текст]: [пам'ятну дошку воїну-афганцю встановили на Великовікнинській школі] / С. Боднар // Народне слово. – 2014. – 24 жовт. – С. 9.

Боднар, С. Даленіє у часі афганська війна [Текст] / С. Боднар // Народне слово. – 2012. – 17 лют. – С. 1.

Боднар, С. Пам'ятну дошку воїну-афганцю встановили на Вишнівецькій школі [Текст] / С. Боднар // Народне слово. – 2013. – 27 груд. – С. 4.: фотогр.

Боднар, С. Пам'ятну дошку воїну-афганцю встановили на Синявській школі [Текст] / С. Боднар // Народне слово. – 2014. – 11 квіт. – С. 1.: фотогр.

Гуменюк, І. На Вищелуб'янській та Бутинській школах встановили пам'ятні дошки загиблим в Афганській війні землякам [Текст] / І. Гуменюк // Народне слово. – 2014. – 7 лют. – С. 1.: фотогр.

Сиско, І. Афганістан відлунює у долі тисяч українців [Текст]: [вшанування учасників бойових дій з нагоди 24-ої річниці з часу виведення рад. військ з Афганістану] / І. Сиско // Народне слово. – 2013. – 17 лют. – С. 1, 2.: фотогр.

Сиско, І. Афганістан стискає серце болем [Текст]: 15 лютого – 21-ша річниця виведення радянських військ з Афганістану / І. Сиско // Народне слово. – 2010. – 12 лют. – С.2.

Сиско, І. Афган розтоптав найкращих [Текст]: до 20-ліття виведення військ з Афганістану / І. Сиско // Народне слово. – 2008. – 21 листоп. – С. 3.

Сиско, І. На Залісецькій школі встановили пам'ятну дошку Анатолію Бабаку [Текст]: [виходець із села, який загинув в Афганській війні] / І. Сиско // Народне слово. – 2013. – 18 жовт. – С. 4.: фотогр.

Сиско, І. Пам'ятник загиблим в Афганській війні відкрили у Збаражі [Текст] / І. Сиско // Народне слово. – 2013. – 11 жовт. – С. 1, 4.: фотогр.

Сиско, І. У Збаражі розпочали зведення пам'ятника загиблим в Афганській війні [Текст] / І. Сиско // Народне слово. – 2013. – 12 лип. – С. 1,3.: фотогр.

* * *

Воїни-інтернаціоналісти на Тернопільщині [Електронний ресурс] / Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текст. та граф. дані. - [Україна], 2013. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Воїни-інтернаціоналісти_на_Тернопільщині, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова укр. – Опис зроблено 24. 09. 2015.

З М І С Т

<i>Від упорядника.....</i>	<i>3</i>
<i>Воїни-інтернаціоналісти на</i>	
<i>Тернопільщині</i>	<i>5</i>
<i>І на граніті сірім дати.....</i>	<i>6</i>
<i>Голови низько схиляєм</i>	
<i>пам'яті їхній святій.....</i>	<i>7</i>
<i>Ти вічний біль, Афганістан</i>	<i>9</i>
<i>Вони повернулися...- «кулями пробиті –</i>	
<i>шрамами вкриті – тільки не вбиті»... ..</i>	<i>13</i>

Спогади учасників війни в Афганістані зібрані
бібліотекарями бібліотек-філій сіл:

<i>Великі Вікнини.....</i>	<i>17</i>
<i>Вишнівець.....</i>	<i>20</i>
<i>Гніздичне.....</i>	<i>24</i>
<i>Дзвиняча</i>	<i>26</i>
<i>Залісці.....</i>	<i>28</i>
<i>Зарубинці</i>	<i>30</i>
<i>Збараж</i>	<i>32</i>
<i>Іванчани</i>	<i>35</i>
<i>Кинахівці</i>	<i>37</i>
<i>Коханівка.....</i>	<i>40</i>
<i>Максимівка.....</i>	<i>42</i>
<i>Малі Вікнини.....</i>	<i>49</i>
<i>Новий Рогівець.....</i>	<i>55</i>
<i>Охримівці</i>	<i>57</i>
<i>Синява</i>	<i>59</i>
<i>Старий Вишнівець</i>	<i>61</i>
<i>Стриївка</i>	<i>64</i>
<i>Шили.....</i>	<i>66</i>
<i>Шимківці</i>	<i>68</i>
<i>Список використаних джерел.....</i>	<i>70</i>